

Tema: Abraham – i Det gamle testamentet

I denne artikkelen vil vi se hva Det gamle testamentet sier om Abraham, mannen som er begynnelsen på Israels historie. Han er Israels stamfar - patriark. «Israels folk er hans etterkommere,» slår også apostelen Paulus fast (Rom 9,7; 11,1).

Første Mosebok 1-11: Urhistorien

Det gamle testamentet begynner med skapelse, og fortsetter med syndefallet og urhistorien. Urhistorien handler om Guds handlinger med og plan for hele *verden*. Den innbefatter oversikt over menneskeslekten før storflommen, de falne gudesønnenes og menneskenes ondskap, Noah og hans familie og storflommen som utryddet alt levende på jorden unntatt dem som ble reddet i Noahs ark. Deretter følger på nytt en oversikt over folkeslagene på jorden, Noahs slekt. Historien om tårnet i Babel avslutter Bibelens urhistorie.

Vi må se historien om Babel i sammenheng med Guds vilje i skapelsen. De to første menneskene Gud skapte, Adam og Eva, var i Edens hage. Men Guds plan var mer enn å skape to mennesker. Gjennom dem ville han skape menneskeheten, og den skulle bre seg utover hele den vakre jorden han hadde skapt.

I kapittel 10 fortelles det om alle folkeslagene på jorden. I vers 31 og 32 heter det: «Dette var Sems etterkommere, slekt for slekt og språk for språk, land etter land, folkeslag for folkeslag ... Fra dem har folkeslagene bredt seg ut over jorden etter storflommen.»

Men så begynner neste avsnitt (kap. 11) med å fortelle at «hele jorden hadde samme språk ...» Hvordan skal vi forstå det? Historien om Babel blir på en måte et innskudd i fortellingen. Den illustrerer den falne menneskeslektens motvilje mot å oppfylle Guds plan.

Synden hadde kommet inn i verden (kap. 3), og ondskapen økte på jorden (kap.6). Menneskeheten som vokste fram, gjorde ikke det Gud hadde planlagt. Historien om Babel i 1. Mosebok kap. 11 forteller at menneskene ikke ønsket å befolke hele jorden. De ville heller bygge en by og et tårn slik at de ikke ble spredt ut over Guds gode jord. De var ett folk og hadde ett språk.

Det gjør Gud noe med. Han forvirret språket deres, og dermed ble de spredt ut over hele jorden. Men at menneskene blir *bosatt på hele jorden*, er bare én side ved Guds plan. Den andre siden er at han vil *velsigne* alle folkeslagene. Det er det historien om utvelgelsen av Abraham handler om: Alle folkeslag skal velsignes. Gud begynner med én mann og hans ætt.

Første Mosebok 12-50: Patriarkhistorien

Patriarkene er betegnelsen på Israels «fedre», dem hele Israels opprinnelse, fundament og slekts historie bygger på. Patriarkenes navn er Abraham, Isak og Jakob. Men også en fjerde i rekken, Abrahams oldebarn og Jakobs nest yngste sønn, Josef, får stor plass i Første Moseboks fortelling.

Patriarkhistorien handler om Guds utvelgelse av og plan med *Israel*. En ting vi kan merke oss, er at i patriarkhistorien blir Gud nesten alltid omtalt som Herren, JHWH. Men han presenterer seg også som «Gud, Den Veldige» (17,1).

- **Kapittel 12-25: Abraham og Sara.** Abrahams navn var opprinnelig Abram. Det var først da Herren sluttet en pakt med ham, at han fikk navnet Abraham.

Inn i historien om Abram og Sara kommer **Ismael**, Abrams første sønn med trellkvinnen Hagar. Ismael blir stamfar til ismaelittene. Med Sara, som opprinnelig het Sarai, får Abraham den sønnen som Gud hadde gitt løfte om, Isak.
- **Kapittel 21ff: Isak og hans familie.** Isaks hustru het Rebekka, og med henne får han to sønner, Esau og Jakob. Forholdet mellom de to sønnene er en dramatisk historie. Igjen er det slik at ætten Abraham hadde fått løfte om, bare videreføres gjennom en av dem, nemlig Jakob.
- **Kapittel 25-50: Jakob og hans familie.** Jakob får navnet **Israel**. Hans sønner med hustruene Lea og Rakel og deres trellkvinner blir kalt Israels sønner, og hele folket får så navnet Israel.
- **Kapittel 37-50: Josef og brødrene.** Den siste delen av Første Moseboken handler mest om Josefs liv, men mot slutten er Jakob samlet med sine sønner. Der velsigner han hver av de tolv sønnene.

Kap. 12: Gud kaller og velsigner Abram

I kapittel 11 leser vi historien om tårnet i Babel. Konsekvensen av at folket vil bygge et tårn som de ønsker skal nå like til himmelen, er at «*Herren sprer folkene ut over hele jorden*».

Dette blir et vendepunkt i menneskehetens historie: Menneskene spres. Men Gud har en ny plan for å samle og velsigne menneskeheten på en helt annen måte. Det nye er ikke å samle dem fysisk, men om seg selv. De skal bli ett i troen på Ham. Denne historien begynner med én mann: Abram. I ham skal alle jordens slekter velsignes.

Slik står det i 11,27ff: *Dette er Tarahs slektshistorie. Tarah fikk sønnene Abram, Nahor og Haran ... Sammen forlot de Ur i Kaldea for å dra til Kanaans land. Men da de kom til Harran, slo de seg ned der ...*

Herren sa til Abram: (vi understreker fire punkter)

1. Dra bort **fra** landet ditt og fra slekten din og fra farshuset ditt
2. **til** det landet som jeg skal vise deg!
3. Jeg vil gjøre deg til et **stort folk** ...
4. Du skal bli til **velsignelse**

De første ordene Gud sier til Abram, definerer hva som er Guds hensikt med utvelgelsen av ham:

«Jeg vil velsigne dem som velsigner deg, men den som forbanner deg, skal jeg forbanne.

I deg skal alle slekter på jorden velsignes.»

Kapittel 15: Herren slutter pakt med Abram.

Vers 5: «Se opp mot himmelen og tell stjernene ...! **Så tallrik skal ætten din bli.**»

Vers 18: Den dagen sluttet Herren en pakt med Abram og sa: «Din ætt gir jeg dette **landet** ...»

Pakten forteller at Abrahams ætt for det første skal bli enormt tallrik, og dernest at den skal få et bestemt land i eie.

Kapittel 17: Pakten og paktstegnet:

Ordet pakt heter på hebraisk «*berit*». Det er noe mye mer og annerledes enn en avtale. Den pakten Gud gir løfte om, har Ham selv som subjekt. Han bestemmer suverent at det skal opprettes en pakt, og like suverent bestemmer han paktens innhold. For det tredje binder han seg selv til å gjøre det til en evig og ubrytelig pakt, og for det femte binder han den andre parten til å holde pakten.

Det gamle testamentet kalles gjerne også Den gamle pakt, og Det nye testamentet kalles Den nye pakt. Jfr. Jesu innstiftelse av nattverden: «*Dette er den nye pakt ...*»

Det første i pakten er Guds selvpresentasjon (vers 1-2): «*Jeg er Gud, Den Veldige.*»

Det andre er Guds forpliktelse av Abram: «*Lev for mitt ansikt, vær hel i din ferd!*»

Det tredje er Guds ensidige beslutning – Guds initiativ og løfte. Vanligvis er en pakt en avtale mellom to parter, men her er pakten Guds suverene bestemmelse: «*Jeg vil slutte en pakt mellom meg og deg.*»

Paktens innhold er en gjentakelse av ordene da Herren kalte Abram til å dra til løftets land, Kanaan: «*Jeg vil gjøre deg umåtelig stor.*»

Abram får navnet Abraham (vers 3ff)

Begge navnene, Abram og Abraham, betyr «Far (Ab/Abba) er opphøyd». Men Abraham betyr sannsynligvis også «Far til en mengde (folk)». Herren sier: «*... for jeg vil gjøre deg til far for mange folkeslag ...*»

«*Jeg vil opprette min pakt mellom meg og deg og etterkommerne dine ... en evig pakt: Jeg vil være Gud for deg og etterkommerne dine.*»

Deretter følger Landløftet: «*Landet som du bor i som innflytter, hele Kanaan, vil jeg gi deg og etterkommerne dine ...*»

Gud gir Abraham og hans et paktstegn: **Omskjærelsen**. Hvert guttebarn skal omskjæres når det er åtte dager gammelt. Omskjærelse gjelder bare gutter, ikke jenter.

Sara (vers 18ff). Om Sara sier Gud: «*Din kone Sarai skal du ikke lenger kalles Sarai. Sara skal hun hete.* – Navnet Sara betyr fyrstinne, og forklaringen følger: *Jeg vil velsigne henne, og hun skal bli til folkeslag. Konger over mange folk skal komme fra henne.*» Da Abram og Sara ble kalt av Gud til å dra til Kanaan, het det nøkternt om Sara at hun ikke kunne få barn, men nå blir det gitt løfte om at hun skal bli til folkeslag. Og slik ble det – gjennom sønnen Isak.

Henvisninger til Abraham i resten av Det gamle testamentet

Navnet Abraham er nevnt mer enn ett hundre ganger i Første Mosebok. 600 år senere, når vi kommer til Andre Mosebok med historien om Israel i Egypt og utferden under ledelse av Moses, er Abraham nevnt overraskende få ganger. I Andre Mosebok seks ganger, i Tredje Mosebok bare én gang, det

samme i Fjerde Mosebok, og i Femte Mosebok sju ganger. Alltid dreier det som om påminnelse av paktens Gud sluttet med Abraham og om løftet Gud ga om landet og velsignelsen over folket.

Selv om Gud i patriarkhistorien bærer navnet Herren, heter det i 2. Mosebok 6,2-3 da Han åpenbarer seg for Moses: ² *Gud talte til Moses og sa: «Jeg er Herren. ³ **Jeg viste meg for Abraham, for Isak og for Jakob som Gud, Den veldige, men under mitt navn Herren var jeg ikke kjent for dem ...»***
Hvordan skal vi forstå det? Det kan forklares med at Første Mosebok er nedskrevet etter at Gud har gitt seg til kjenne for Moses. Ifølge Bibelen er Moses forfatteren av Mosebøkene.

Det samme gjelder de to gangene Abrahams navn er nevnt i Josvas bok: Ordene viser til Guds pakt med og løfte til Abraham om velsignelse av hans ætt og løfte om Kanaans land. Slik er det også de få gangene Abraham er nevnt i Kongebøkene, Krønikebøkene og i Nehemjas bok. Samuelsbøkene nevner ikke Abraham en eneste gang.

I alle disse senere skriftene er det navnet **Israel** som er hovedsaken. Jakob, Abrahams sønnesønn, fikk navnet Israel, og nå er det hele folket som bærer dette navnet. Men det er ikke tvil om at Israels selvforståelse bygger på *Abrahamsløftet* og *Abrahamspakten*. Den innebærer omskjærelse som paktstegn og Guds løfte om velsignelse, land og en mengde etterkommere. Israel, Abrahams ætt, er Guds eiendomsfolk.

I Salmenes bok nevnes Abraham tre ganger, hos Jesaja fire ganger, hos Esekiel én gang og hos Mika én gang.

Jesaja 29,22 sier: *Derfor, så sier Herren til Jakobs hus, han som fridde Abraham ut:
Nå skal ikke Jakob bli til skamme, nå skal ikke ansiktet hans blekne mer.*

Jesaja 41,8: *Men du, Israel, min tjener, Jakob, som jeg har utvalgt, ætt av Abraham, min venn.*

Det betyr at Abraham ikke er glemt, men han er ikke nevnt ofte.

I bøkene etter Jeremia, Daniel og de andre profetene forekommer ikke Abrahams navn. Da er det *Israel og Juda*, etterkommerne etter sønnesønnene og oldebarnet som er i fokus. Men de bærer selvsagt med seg paktens Gud sluttet med Abraham og hans etterkommere og løftet Gud ga første gang til Abraham: *Jeg vil velsigne deg og gjøre deg til et stort folk. Og: Dette landet vil jeg gi deg.* Landløftet lever alltid i Israels folk.

I Salme 105 vers 9 står det: *pakten han sluttet med Abraham, og eden han sverget til Isak.*

Og i samme salme, vers 42: *For han husket sitt hellige ord til Abraham, sin tjener.*

Det ser ut som navnet Abraham kommer i bakgrunnen jo lenger bort en kommer i tid, men i jødedommen på Jesu tid er folket, slik evangelienskriftene fremstiller det, svært oppmerksomme på at de er Abrahams barn og etterkommere. Hva Det nye testamentet lærer om Abraham, vil vi se på i neste artikkel.